

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry
PL 3000
90014 Oulun yliopisto

20.12.2017

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
PL 86
90101 OULU
kirjaamo.pohjois-pohjanmaa@ely-keskus.fi

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen lausunto Polvisuon turvetuotantohankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys (PPLY) on pahoillaan siitä, että maakunnallisesti arvokkaisiin lintualueisiin (MAALI) kuuluvaa lin Polvisuon luonnontilaista osaa ollaan jälleen kerran tavoittelemassa turvetuotantoon. Tälle on annettu mahdollisuus Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavassa jättämällä kyseinen tuotantoon haviteltu alue kokonaan ilman kaavamerkintää, sama koskee vireillä olevaa Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavaa. Kyseessä on sikäli erikoinen poikkeustapaus, että linnustoarvoiltaan vastaavat kohteet ovat voimassa olevassa maakuntakaavassa saaneet säännönmukaisesti vähintään luo1-tasaisen, yleensä jopa SL1-merkinnän.

Polvisuon turvetuotannolta vielä säilyneelle ja nyt tuotantoalueeksi haviteltavalle kiistanalaiselle osalle ei ole voimassa olevassa maakuntakaavassa VAPOn aiempien tuotannon laajentamissuunnitelmien vuoksi mitään suojelun tai moninaiskäytön säilymisen mahdollistavaa merkintää, mutta aluetta ei myöskään ole kaavoitettu turvetuotantoon. Syynä jälkimmäiseen ovat täytyneet olla selkeät suojelua puoltavat arvot. Kaavassa on turvetuotantoon osoitettu vain nykyiset jo tuotannossa olevat Polvisuon itäisimmät osat.

Jotta suoalue olisi saanut Luo1-kaavoitusmerkinnän (luo1=luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeä suoalue) 1.vaihemaakuntakaavaan, suunnitteluvaiheessa kriteerinä pidettiin käytännössä linnuston osalta suolintujen kokonaislajimäärää. Jos se oli yli 20, ja vastaavasti kokonaiskriteerit täytyivät myös kasvillisuuden osalta, suo sai suojelua merkitsevän SL1- tai nykytilan säilyttämistä puoltavan luo1-merkinnän. Lisäksi kaavoituksessa huomioitiin kriteerirajan alle jääneiden hyvien lintusoiden osalta useiden arvokkaiden tai uhanalaisten suolintulajien esiintyminen suolla. Polvisuon osalta molemmat kriteerit täytyivät. Suolla pesii myös useita valtakunnallisesti ja alueellisesti uhanalaisia suolintulajeja.

Polvisuon lintuarvot ovat merkittävät. Pelkästään 2010-luvun lintuselvityksistä voi todeta mm. seuraavaa:

- Suon pesimälinnustoon kuuluu 21 soille tyypillistä lintulajia. PPLYn suolinnustoon erikoistuneiden inventoijien Pohjois-Pohjanmaan liitolle v. 2011 tekemän suolinnustoselvityksen mukaan Polvisuon lajimäärä oli viidenneksi korkein tutkituista 33 suokohteesta.
- Polvisuolla pesii mm. jänkäkurppa ja jänkäsirriäinen, jotka ovat pohjoisen Suomen aapasoiden märeimpien rimpialueiden vaateliaita tyyppilajeja. Nämä ovat vain arvokkaimmilla lintusoilla esiintyviä kahlaajalajeja ja niiden löytäminen suolta vaatii märeimpien alueiden läpi kulkemista.
- Punaiseen kirjaan päätyneistä suolajeista (Suomen lintujen uhanalaisuus 2015) Polvisuolla pesii runsaasti liroja (uhanalaisuusluokka NT), keltävästäräkkejä (NT) ja niittykirvisiä (NT), muutama pari riekkoja (VU) sekä harvinaistuneet jänkäsirriäinen (NT), pohjansirkku (NT) ja pajusirkku (VU).

- Alueellisesti uhanalaisia Pohjanmaan 3a-keskiboreaalaisella vyöhykkeellä ovat Polvisuon lajeista metso, jänkäsirriäinen, taivaanvuohi, jänkäkurppa, liro, keltavästäräkki, pohjansirkku ja pikkusirkku.
- Euroopan Unionin lintudirektiivin I liitteen lajeja Polvisuolla esiintyy seitsemän (7) ja Suomen kansainvälisiä vastuulajeja kahdeksan (8).

Edellä mainitut Polvisuon linnustotiedot löytyvät PPLYn Pohjois-Pohjanmaan liitolle tekemästä suolinnustoselvityksestä (Repo ja Auvinen 2011). Tähän selvitykseen kootut suolinnustoinventoinnit liittyivät Pohjois-Pohjanmaan liiton vuonna 2010 käynnistämään soiden eri käyttömuotojen yhteensovittamiseen tähtäävän suunnitteluhankkeeseen, Pohjois-Pohjanmaan ja Länsi-Kainuun suo-ohjelmaan, joka puolestaan toimi pilottiprojektina valtakunnalliselle suostrategialle. Tähän liittyen inventoitiin kesällä 2011 yhteensä 33 Pohjois-Pohjanmaan suon pesimälinnustoa. Alueet valittiin Pohjois-Pohjanmaan liiton toimesta. (Repo ja Auvinen 2011). Inventoinneissa käytettiin suolajiston selvälle saamiseksi tehokkainta kartoituslaskentamenetelmää, joskin siinä ei yhdellä käyntikerralla saada laskettua yleensä kuin 2/3 tutkittavan suoalueen pesivistä lintupareista. Kuitenkin PPLYn inventointikohteiden kartoitustehoa arvioitaessa Polvisuon kohdalla se oli arvioitu erinomaiseksi.

Polvisuon turvetuotantohankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksen uusimmassa VAPO Oyn teettämässä linnustoselvityksessä ei käsitellä lainkaan PPLYn 2011 tekemän suolinnustoselvityksen tuloksia, vaikka se lähdeaineistona lopussa mainitaankin. Linnustoselvitys pohjautuu Albus Luontopalvelut Oyn vuonna 2015 tekemiin lintulaskentoihin, joissa ”käytettiin koealamenetelmää, joka on kevennetty versio kartoituslaskennasta”. Mielenkiintoista on, että kartoitusmenetelmän erosta huolimatta Polvisuolta laskettu pesivien suolintujen parimäärä oli tässä selvityksessä 87 paria, kun se PPLY:n tuloksissa v. 2011 oli 91 paria. Pesivien suolajien määräksi saatiin vuoden 2015 laskennoissa 15 lajia, kun PPLYn tulos oli aiemmin ollut 21 lajia. Ero johtunee osin menetelmästä, osin muista satunnaistekijöistä, toki linnustokin voi muuttua.

On huomioitava, että Albuksen Polvisuolle 2015 kohdistamista laskentapäivistä kolme ensimmäistä osuivat toukokuulle, jolloin Oulujoen pohjoispuolisilla alueilla eivät kaikki suolla pesivät lajit, etenkin viimeisenä saapuva jänkäsirriäinen, ole vielä edes pesimäpaikoilla. Lisäksi havainnointia oli toukokuussa häirinyt tuuli ja kesäkuussa sade, jotka molemmat ovat olosuhteita, jolloin lintulaskentaa ei pitäisi tehdä. Erikoinen on myös selvityksen maininta yli lentävästä kotkalajista, ”joka ei kuitenkaan pesi alueella tai sen välittömässä läheisyydessä”. Tuoreimman tiedon olisi voinut tarkistaa Metsähallitukselta, mikä ei kuitenkaan selvityksessä käy ilmi. Maakotkan reviiiri on laaja ja tässä tapauksessa se todellisuudessa ulottuu selvitysalueelle, lähin pesäkin sijaitsee alle kolmen kilometrin päässä selvitysalueen rajasta.

Huomionarvoista on, että Ramboll Oyn v. 2010 tekemässä riekkokartoituksessa oli havaittu alueella olevan peräti kuusi (6) riekkoreviiriä. Näin runsas tulos on mahdollista, kun keskittyy yhden lajin tutkimiseen soidinaikana. Sen sijaan samaan aikaan toteutettu muutonseuranta on lyhyesti sanottuna ollut aliarvoinen, vailla minkäänlaista perusmetodien tietämystä tai kattavampaa havainnointia hyvällä muutonseurantapaikalla. Näin ollen Polvisuon merkitys muutonaikaisena levähdys- ja ruokailupaikkana olisi syytä selvittää uudestaan. Ennen vuotta 2010 tehdyt pesimälinnustoselvitykset ovat sen verran puutteellisia ja toisaalta myös vanhoja, ettei niitä kannata tässä yhteydessä ottaa esille.

YHTEENVETO

Polvisuon luonnontilaiset rimpiset ja luhtaiset keski- ja länsiosat kangasmaasaarekkeineen muodostavat tärkeän elinympäristön suolla eläville lintulajeille. Suon vesitalous ja kasvillisuus on etenkin näillä luonnontilaisen kaltaisilla osilla säilynyt luonnontilaisuusasteikolla kakkoseksi arvioitua luokkaa paremmin. Luonnontilaisuusluokan määrittelyyn lienee vaikuttanut se, että suon itä- ja kaakkoisosa on ojitettu turvetuotantoa ennakkoiden. VAPO Oyn Albus luontopalveluilla v. 2015 teettämän kasvillisuusselvityksen havaintojen perusteella luonnontilaisuus voisi muissa osissa hyvinkin olla kolmosen tasoa. Polvisuolla on useita erittäin vaikeakulkuisia vetisiä rimpitä ja upottava luhtainen alue, jollaisia löytyy yleensä vain hyvin luonnontilaisilta soilta. Juuri näillä alueilla pesivät mm. jänkäsirriäinen, jänkäkurppa ja laulujoutsen.

Kasvillisuusselvityksessä todetaan, että selvitysalueen keski- ja länsiosat ovat ”pääosin suovesien lähtöaluetta, josta vedenvirtaus käy suokompleksista kolmeen eri suuntaan: pohjoiseen, etelään ja länteen. Suokompleksiin kuuluu kolme hyvin rahkaista vedenjakajakohtaa (viettokeidasosat). Tämän tyyppiset suoalat säilyvät ympäristön vesitalouden muutospaineissa paremmin kuin alavammat sarasuot (mm. aapasuot), joiden luonnontilaisuus on suuremmissa määrin ympäristöstä tulevien vesien varassa.” Eli, vaikka ympärillä on turvetuotantoa ja ojituksia, Polvisuon vesitalous voisi nykytilassa hyvinkin säilyä. Kasvillisuusselvityksen johtopäätöksissä todetaan, että ”Polvisuon selvitysalue on pääosin suoveden lähtöaluetta eli sen vesi- ja ravinnetalous eivät ole ympäröivien turpeenottoalueiden suunnasta tulevan veden varassa. Selvitysalue on laidoiltaan pääosin ojitattoman, jolloin kivennäismaiden pohjavesistä peräisin olevan veden tulo suolle on vapaata.” Edelleen johtopäätöksissä: ”Polvisuon selvitysalueen suoyhdistymätyyppi kuuluu hiljattain vaarantuneiksi arvioituihin (VU) suoyhdistymätyyppeihin (välirimpipinta-aapa viettokeidasosin)(Puhelinkeskustelu Eero Kaakinen 2015).”

Valtioneuvoston periaatepäätös soiden ja turvemaiden kestävästä ja vastuullisesta käytöstä ja suojelusta (2012) sanoo: ”Luokan 2 soille voidaan suunnata turvetuotantoa silloin, kun suon yleinen luonnonarvo on seutukunnan ojitusasteen perusteella keskimääräistä alhaisempi, eikä kohteella ole merkittäviä erityisiä luonnonarvoja. Nykyisiin turvetuotantoalueisiin välittömästi liittyviä luokan 2 soiden muuttuneita osia voidaan ottaa turvetuotantoon, jos niiden erityiset luonnonarvot eivät ole merkittäviä.” Polvisuon luonnontilaisena tai sen kaltaisina säilyneet osat ovat ympäröivien turvetuotantoalueiden takia jääneet suolinnustolle ja muulle eliöstölle keitaaksi ja siksikin sen säilyttäminen on erityisen tärkeää. Polvisuon luontoarvot ovat merkittävät.

Koska Polvisuon selvitysalue on suolinnustonsa puolesta monipuolinen ja kuuluu maakunnallisesti arvokkaiisiin lintualueisiin sekä lintujensa, suotyyppiensä ja suoyhdistymätyypinsä osalta useita uhanalaisia elementtejä sisältävä, siihen ei pidä osoittaa mitään uutta turvetuotantoa. Uusien turvetuotantoalueiden perustamiseksi löytyy riittävästi luonnontilansa menettäneitä luokkien 0 ja 1 soita. Kun ottaa huomioon vielä kansainväliset ilmastopöytäkirjat ja soiden merkityksen hiilinieluna, on ensisijaisen tärkeää, että Polvisuon itäosan ojitettu alue ennallistetaan mahdollisimman pikaisesti. Näin ollen ainoa mahdollinen toteutusvaihtoehto on Vaihtoehto 0 eli hanketta ei toteuteta lainkaan.

PPLYn puheenjohtaja

PPLYn suojelutoimikunnan puheenjohtaja